

## Täysistunto

**Perjantai 27.4.2018 klo 13.01—13.59**

### 14. Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

Kertomus K 6/2018 vp

#### *Lähetekeskustelu*

**Toinen varapuhemies Tuula Haatainen:** Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava lausunto.

#### *Keskustelu*

13.30 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut paikalla olijat! Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus 2018 on käsittelyssä, ja halusin tämän puheenvuoron pyytää oikeastaan esteettömyysasioiden takia. Tässä on erinomaisen hyvä kohta: 2.4.2. Esteetön, saavutettava ja yhdenvertainen yhteiskunta. Alkuun haluan edelleen painottaa sitä, että meidän yhteiskunnassa iso haaste tällä hetkellä on perinteisen esteettömyyden lisäksi verkkoesteettömyys. Meillä siirtyy koko ajan palveluita yhä enempi verkkoon ja odotetaan, että ihmiset osaavat käyttää pankkipalveluita, erilaisia verottajan palveluita, erilaisia Kelan palveluita ja montaa muuta siellä netissä. Tämä verkkoesteettömyys on itse asiassa sellainen asia, johon toivon, että kiinnitetäisiin suomalaisessa yhteiskunnassa isompaa huomiota, ja se nimenomaan tarkoittaa myös sitä, että sellaiset ihmiset pystyisivät toimimaan, joilla esimerkiksi on näön kanssa ongelmia, heikkonäköiset, tai näin poispäin, mutta myös sitä, että ne palvelut olisivat yksinkertaisia ja helppoja, niin että niitä osattaisiin käyttää. Toivon, että tässä verkkoesteettömyydessä erityisesti nyt valtion toimijat olisivat edelläkävijöitä. Tässä selvityksessä todetaan, että ”esteetön yhteiskunta on perusedellytys osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle”, ja todetaan myös, että ”yhdenvertaisuuslain velvoite on tehdä kohtuullisia mukautuksia vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi”, ja tämä itse asiassa laajeni vuonna 2015.

Ja tästä pääsen, arvoisa puhemies, siihen, miksi halusin tämän puheenvuoron käyttää. Minulla kävi tällä viikolla kokousvieraana henkilö, joka käyttää pyörätuolia. Hän tuli eduskuntaan ja soitti, että hän ei pääse sisään tänne taloon — ei päässyt sisään taloon, jossa säädetään näitä lakeja esimerkiksi esteettömyydestä ja yhdenvertaisuudesta. Hän oli sateessa tuolla eduskunnan ulkopuolella, ja kello, jota soitetaan, oli niin korkealla, että hän ei pystynyt siihen puhumaan, kun hän istui pyörätuolissa. Lopulta hän pääsi sieltä sisään ja pääsi turvatarkastuksen läpi, mutta kokoushuoneeseen hän ei tässä talossa päässytäkään. Ensimmäisenä hänen piti päästä hissiin. Ensimmäinen hissi onnistui, se oli moderni hissi. Sen jälkeen tuli seuraava hissi, jossa oli veräjäovi. Siihen hän ei enää päässytäkään omatoimisesti. Sen jälkeen hänen piti vielä mennä kolmeen eri hissiin ja avata lukuisia vanhoja painavia ovia.

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2018 vp

Kyllä esteettömyyden tässäkin talossa pitäisi olla aivan toisenlaisella tasolla. Nostin tämän asian esille myös ihan sen takia, että tämän talon pitäisi olla kyllä esimerkki ja suunnannäyttävä näissä kysymyksissä, ja nyt tuntuu, että Museovirasto heiluttaa tässäkin asiassa häntää vahvemmin kuin esimerkiksi ihmisten yhdenvertaisuus tai talon esteettömyys. Ymmärrän sen, että kaikkia ovia ei luonnollisestikaan tässä talossa voida tehdä esteettömiksi eikä pidäkään tehdä, pitää kunnioittaa myös sitä vanhaa historiaa. Mutta kyllä kaksi vaihtoehtoa on olemassa: joko talon puolesta löytyy saattaja, joka auttaa, tai sitten tehdään sellainen liikkumatie, että tässä talossa voidaan liikkua esteettömästi.

Vihreiden edustaja Hassi nosti tässä sähköisessä mediassa käymässämme keskustelussa esille sen, että itse asiassa tämän remontin aikana eduskunnan esteettömyys meni huonompaan suuntaan. Äsken kerroin, että vuonna 2015 lainsäädäntö tiukkeni. Eduskunta aloitti samaan aikaan saneerauksen, saneerasi taloa kaksi vuotta, ja talon esteettömyys heikkeni. Esimerkiksi tästä kerroksesta edustaja Hassin kertoman mukaan poistui inva-wc. En tiedä, mitä siinä tilanteessa sitten tehdään, kun eduskuntaan tulee seuraava henkilö, joka käyttää säännöllisesti pyörätuolia.

Halusin nostaa tämän esille ihan sen takia, että toivon, että eduskunnassakin tämä yhdenvertaisuus- ja esteettömyysasia otetaan vielä astetta vakavammin. Ja nyt kun tilanne on tämä, mikä on, niin tarjotaan näille henkilöille, jotka talossa ovat, talon puolesta saattaja, niin että he pystyvät tässä talossa osallistumaan niihin kokouksiin, mihin esimerkiksi hänet valtion virkamiehenä oli määrätty osallistumaan. Hän ei ollut siis vieraani, vaan hän oli valtion virkamies, joka oli tänne tulossa.

Arvoisa puhemies! En mene yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa tämän syvemmälle, sillä tämä on huolestuttava esimerkki siitä, että yhdenvertaisuus ei maassamme toteudu.

**13.36 Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies! Kiitos, edustaja Heinonen, se oli erinomainen ja hyvin tarpeellinen puhe, jossa otitte esille hyvinkin tärkeän asian. Olen varma siitä, että tämän pitää johtaa toimenpiteisiin, ja se osoittaa myös sen, miten tärkeätä on, että meillä on tällainen erityisvaltuutettu, joka nimenomaan kiinnittää erityisesti huomiota yhdenvertaisuuteen ja sen edistämiseen ja siihen, miten ihan käytännössä se edellyttää meitä ajattelemaan laajemmin ja monesta näkökulmasta ja toimimaan, että se ei ole pelkästään vain periaatteita vaan se on todellista osallistumista, jokaisen henkilön mahdollisuutta osallistua yhdenvertaisesti meidän yhteiskuntaan, ja eduskunta tietenkin on nyt varmasti se ensimmäinen paikka.

On surullista tietenkin kuulla, että meillä vielä on ongelmia, mutta näihin varmasti puututaan ainakin tämän keskustelun jälkeen. Ja ehkä olisi hyvä, että meillä olisi joku järjestelmä, jossa voisi jatkuvasti tuoda esille tai jossa voi kiinnittää huomiota tällaisiin uusiin asioihin, joita ennen ei ole tullut ajatelleeksi, jos meillä on muitakin paikkoja, esimerkiksi täällä talossa, jotka aiheuttavat ongelmia.

Tämä on nyt yhdenvertaisuusvaltuutetun ensimmäinen raportti eduskunnalle, mutta ihmiskaupparaporttoija on itse asiassa kolmas, ja kiinnitän ehkä nyt eniten huomiota tässä nimenomaan tähän ihmiskauppapuoleen, joskin kaikki nämä asiat ovat hyvin hyvin tärkeitä. Se on hyvin mielenkiintoinen kertomus, ja oikeasti suosittelen sitä luettavaksi kaikille. Siinä on todella paljon hyviä suosituksia. Kansallinen ihmiskaupparaporttoijahan on hyvin, sanotaan, edistyksellinen mekanismi, jota ei monessa maassa ole, ja Suomi esitellään maailmalla siinä mielessä edelläkävijänä. Se osoittaa sen, että olemme kuitenkin tässä ihmis-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2018 vp

kaupan vastaisessa työssä toimineet ja menneet eteenpäin todella vahvasti luomalla mekanismeja, jotka nimenomaan koko ajan arvioivat sitä, toimiiko se lainsäädäntö, jota Suomen eduskunta on säätänyt, jossa pyritään estämään, ehkäisemään ihmiskauppaa, auttamaan uhreja ja saattamaan syyllisiä vastuuseen.

Me kaikkihan tiedämme, että lainsäädäntö on yksi asia, mutta jotta aina voisi todellakin kehittää sitä toimintaa ja saavuttaa näitä tavoitteita, jotka ovat hyvinkin vaikeita, on välttämätöntä, että me käytännössä koko ajan seuraamme, miten se tapahtuu ja missä meidän tulisi puuttua asiaan. Se on myöskin pioneerimainen tapa toimia siinä mielessä, että se oli ehkä niitä ensimmäisiä tällaisia kertomuksia, joissa oikeasti eduskunta on käsitellyt todella seikkaperäisesti ja käsitellyt kaikkia suosituksia ja antanut edelleen hallinnolle suosituksia siitä, miten lainsäädännön valmistelua pitäisi kehittää ja miten toimintaa pitäisi suunnitella ja osaamista kehittää. Sillä on ollut hyvin hyvin suuri ja eduskunnalla on hyvin suuri merkitys myöskin tässä toimeenpanon kehittämisessä. Siinä mielessä se on todella hieno asia.

Aikaisemmissa kertomuksissa ihmiskaupparaporttoija on nimenomaan kiinnittänyt huomiota rikoslain toimivuuteen, ja nyt tällä kertaa keskiössä onkin sitten ihmiskaupan uhrien auttaminen. Keskiössä on se, miten tämä auttamista koskeva lainsäädäntö toimii. Siksi haluaisinkin esittää, että näiden lausuntovaliokuntien lisäksi, jotka on esitetty, myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunta antaisi lausunnon tästä raportista, koska se nimenomaan keskittyy kuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden toimivuuteen, miten tunnistetaan ihmiskaupan uhri, miten hän saa sen avun, jonka hän tarvitsee, ja hänen erityisasemansa tarpeellisuus huomioidaan, koska raportti ilmiselvästi sanoo, että siellä on yksi kaikkein heikoimmista osista tässä meidän koko ihmiskaupan vastaisessa järjestelmässä ja siihen on kiinnitetty liian vähän huomiota aikaisemmin. Siksi ajattelen, että tämä raportti ei saa riittävää, asiantuntevaa käsittelyä, jos se ei käy siellä meidän sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden arvioitavana. Toivon, että se jollain tavalla nyt sinne löytää, ja voisimme ehkä jo päättää sen täällä.

Itse asiassa tässä esimerkiksi ongelmana on, että Suomessa uhriutuvien ja nimenomaan seksikaupassa uhriutuvien auttaminen ei toimi. Esimerkiksi tilanne on, että juuri laisinkaan auttamisjärjestelmään ei ohjaudu ihmisiä, jotka saavat apua kansalaisjärjestöiltä. Oltiin ihan välttämätöntä, että myös Suomen kansalaiset, jo Suomessa pysyvästi asuvat ihmiset, jotka uhriutuvat seksikaupassa, saisivat myöskin sen erityisavun, jota he tarvitsevat. Siksi tuntuu siltä, että nyt on todella aika käsitellä myöskin tätä kuntien, ja ehkä tulevien maakuntien, mutta nimenomaan näiden palveluiden mahdollisuuksia paremmin tunnistaa nämä avun tarpeet.

Jälleen itse asiassa yhdenvertaisuusvaltuutetulla on hyviä konkreettisia suosituksia, tällä kertaa yhdeksän suositusta, joista nimenomaan useat liittyvät myöskin tähän ihmiskaupan uhrien auttamiseen, osaksi liittyvät palveluihin, mutta osaksi liittyvät myös siihen, että auttaminen tällä hetkellä näyttää kytkeytyvän hyvinkin läheisesti rikosprosessiin. Ja koska rikosprosessi on hyvin esitelty, miten tämä prosessi käy, minkä te myöskin näette täältä sivulta 81, niin huomaa, että tällä hetkellä näyttää siltä, että tunnistetaan enemmän ja enemmän uhreja, aloitetaan rikostutkintaa enemmän ja enemmän vuosi vuodelta, mutta sitten esimerkiksi syytteiden lukumäärät ovat yhtä alhaisella tasolla kuin ne ovat olleet jo pitkän aikaa aikaisemmin. Tässä tapahtuu jotain ihmeellistä, niin että rikostutkinta ei johda syytteen. Rikostutkintaa ei siis ole riittävästi resursoitu tai ei ole riittävää osaamista — joku syy. Osa siitä liittyy myös siihen, että auttamisjärjestelmässä on sellainen ongelma, että uh-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2018 vp

rit esimerkiksi eivät välttämättä hakeudu sinne, ja jotta rikosprosessi toimisi oikein hyvin, niin yleensä tarvitaan uhria, joka pystyy ja kykenee edes myötävaikuttamaan sen rikosprosessin etenemiseen.

Ihan viimeiseksi haluaisin vielä kiinnittää huomiota yhdenvertaisuusvaltuutetun voimavaroihin. [Puhemies koputtaa] Se, että esimerkiksi ei ole kunnolla painettu, liittyy siihen, että heillä on vain 15 000 euroa vuodessa [Puhemies: Aika!] toimintamäärärahoja, mikä on aivan liian vähän, ja se on myöskin meidän vastuullamme korjata. — Kiitoksia.

**13.43 Johanna Karimäki vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä valtuutetun kertomus eduskunnalle on todella tärkeä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on esittänyt hyvin tärkeitä suosituksia ja myös tehnyt niitä havaintoja, että meidän ihmisoikeustilanteemme tällä hetkellä on todella haastava. Esimerkiksi maahanmuuttajien oikeusturvassa, erityisesti turvapaikanhakijoiden oikeusturvassa, on paljon puutteita. Yhdenvertaisuusvaltuutettu nostaa esiin muun muassa perheen yhdistämisen tarpeen lapselle tärkeänä oikeutena.

Edustaja Biaudet edellä puhui vakuuttavasti ihmiskaupan uhrien auttamisesta ja ihmiskaupan vastaisen työn tehostamisesta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu nostaakin esiin hyvin paljon korjattavia asioita, kuten sen, että uhrit eivät nyt ohjautu riittävästi auttamisjärjestelmään, etenkin kunnissa, ja yhdenvertaisuusvaltuutettu nostaa esiin sen, että auttamisen tulisi olla erillinen prosessi rikosoikeusprosessista ja että myös kansalaisjärjestöillä tulisi olla paremmat toimintaedellytykset ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen ja auttamiseen.

Edustaja Biaudet tuossa edellä teki esityksen, että nyt esitettyjen lausunnonantovalio kuntien lisäksi pyydetäisiin lausunto myös sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalta, ja kannatan tätä edustaja Biaudet'n tekemää ehdotusta.

Edustaja Heinonen puhui vammaisten oikeuksista, ja oli todella huolestuttavaa kuulla, että eduskunnassa oltaisiin remontin jälkeen menty esteettömyysasioissa taaksepäin. Eduskunnan vammaisasioiden yhteistyöryhmällä on käynyt eduskunnassa lukuisia vierailijoita, jotka ovat tarvinneet esteetöntä sisäänkäyntiä, ja näin ollen esteettömyyden täytyy olla todella sujuvaa. On tärkeää, että joka paikkaan, kaikkiin kokoushuoneisiin on esteetön pääsy. Näihin asioihin täytyy saada parannusta.

Vammaisten oikeuksiin liittyen yhdenvertaisuusvaltuutettu on nostanut esiin, että osallisuus ei toteudu esimerkiksi työelämässä riittävällä tavalla ja joukkoliikenteen esteettömyys ei toteudu niin kuin YK:n vammaisten oikeuksien sopimus edellyttää. Valtuutettu tekee senkin havainnon, että kun YK:n vammaisten oikeuksien sopimus astui voimaan, niin samaan aikaan hallitus antoi esityksen, jossa heikennettiin esteettömyysmääräyksiä. Tässä esteettömyysasetuksessa muun muassa opiskelija-asumisen esteettömyyttä on heikennetty. Ja valtuutettu kiinnittää huomiota myös siihen, että kun vammaisen henkilö osallistuu kulttuuritapahtumiin, niin hänen ei pitäisi voida joutua ostamaan henkilökohtaiselle [Puhemies koputtaa] avustajalle lippua.

Paljon tärkeitä ihmisoikeuskysymyksiä tässä raportissa.

**13.47 Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Suomi ratifioi YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen joulukuussa 2016, mutta meillä on todella paljon tehtävää yhteiskunnassamme, että tavoitteet saavutettaisiin. Ja kyllä tämä edustaja Heinosen esimerkki oli erittäin puhutteleva. Jos tässä talossa, jossa laaditaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöä, esteettömyys on ongelma, niin kyllä siihen täytyy silloin puuttua. Ilmeisesti Pikku-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2018 vp

parlamentin puolella tilanne on parempi ja nämä ongelmat koskevat nyt erityisesti tätä päätaltoa.

Esteetön, saavutettava ja yhdenvertainen yhteiskunta ei vielä toteudu, vaikka pieniä askelia kenties ollaan otettu oikeaan suuntaan, ja nyt meidän täytyy muistaa, että kysymyksen ei ole vain liikuntaesteettömyydestä vaan tavoitteena tulee olla kaikkien aistien esteettömyys, ja yksi keskeinen kehittämiskohde on nämä digitaaliset palvelut, jotka edustaja Heinonen myöskin mainitsi. Meillä on tällä hetkellä noin miljoona henkilöä, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää digipalveluja lainkaan, ja osalla tähän syynä on se, etteivät digipalvelut ole esteettömiä. Näkö- ja kuuloaistien huomioimisen lisäksi pitäisi huomioida myöskin esimerkiksi hahmottaminen paremmin, esimerkiksi siis selkokielen käyttö digipalveluissa.

Tässä kertomuksessa sivulla 37 sanotaan minusta oikein hyvin, että ”vammaisten henkilöiden oikeudet ovat Suomessa muodollisesti hyvät, mutta oikeuksiin pääsyssä on ongelmia”, ja sitten tämä lainaus jatkuu, että ”vallitseva asenneilmapiiri on yksi keskeinen tekijä vammaisten henkilöiden kohtaamien ongelmien taustalla”. Eli meidän täytyisi tämä asennetyö nostaa keskeiselle sijalle. Olenkin sitä mieltä ollut jo pidemmän aikaa, että asenneongelma on kaikkein pahin ongelma yhdenvertaisuuden toteutumisessa.

**13.49 Jani Toivola vihr:** Arvoisa rouva puhemies! On helppo yhtyä kaikkiin edellä pidettyihin puheenvuoroihin ja kaikkiin niihin tärkeisiin näkökulmiin, mitä tästä kertomuksesta on nostettu esille. Haluan myöskin yhtyä erityisesti edellisen edustajan puheenvuoron loppuun linkistä asenteisiin ja ihmisten yhdenvertaisuuteen yhteiskunnassa. Myös se on ehkä semmoinen asia, mikä meiltä helposti lainsäätäjinä välillä unohtuu, tai jollain tavalla mennään puhtaasti sen lainsäädännön taakse eikä hahmoteta sitä linkkiä, laajemman yhteiskunnan, asenteiden, koko yhteiskunnallisen ilmapiirin, keskustelun ja vihapuheen suhdetta, minkä myöskin kertomus nostaa vahvasti esille. Ja myöskin se, mitkä aidosti ovat ne meidän välineemme tämän tyyppisiin kysymyksiin tarttua tai vähintään käydä syvää, syventävää, pohtivaa arvokeskustelua myöskin eduskunnassa, on tärkeä osa sitä asenneilmapiiriä.

Todella laaja, kattava ja tärkeä kertomus. Ja tietenkin toive on myöskin siitä, että tämän kertomuksen esille nostamat esimerkit myöskin vaikuttavat siihen työhön, mitä me tässä talossa teemme. Tietenkin hallituksella on päävastuu — mutta ylipäätään jokaisella edustajalla ja koko Suomen eduskunnalla. Ehkä semmoinen huomio, minkä yleisesti tästä itse voi poimia, on kertomuksen huomio ihmis- ja perusoikeuksien heikkenemisestä, ja sitä tarkastellaan monesta näkökulmasta.

Yksi, minkä haluan myöskin itse tuoda tähän, liittyy translakiin, erittäin ajankohtaiseen asiaan. Meillä on translaki, joka vaatisi kattavan kokonaisuudistuksen mahdollisimman pian, mutta me olemme jo aika pitkään olleet tämän asian kanssa jumitilassa. Meillä on edelleen esimerkiksi päättäjiä, jotka välttämättä eivät edes tiedä, että meillä on translaki, joka muun muassa edelleenkin loukkaa ihmisen koskemattomuutta sterilisaatiopakonäkökulman kautta. Se on asia, mistä me olemme saaneet huomautuksia sekä vaikuttavilta elimiltä Suomessa että myöskin kansainväliseltä tasolta.

Myöskin Ihmisoikeuskeskus on juuri tehnyt laajan raportin translain kokonaisuudistuksesta — sen tarpeesta — jota se suosittaa. Se tässä omassa raportissaan tarkastelee tätä kysymystä myöskin ihmis- ja perusoikeusnäkökulmasta ja tekee myöskin sen havainnon, että joka kerta, kun me olemme saaneet näitä huomautuksia, senaikaisen hallituksen tapa kuittaa nämä huomautukset on lopulta aina ollut se, että emme ole saavuttaneet yhteisymmär-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2018 vp

rystä tästä kysymyksestä, joten asialle ei voida tehdä mitään. Tämä on aika problemaattinen asetus, jos me olemme tekemisissä ihmis- ja perusoikeuskysymysten kanssa, että vastaukseksi ikään kuin riittää se, että me emme saavuta yhteisymmärrystä. Kyllä minä silloin näen, että meidän järjestelmässämme on jonkinlainen heikkous ja ihmisiä ja heidän tarpeitaan jää jatkuvasti varjoon.

Kertomus nostaa eri vähemmistöryhmiä muutenkin esille: saamelaiset, romanit, vammaiset ja maahanmuuttajat, sieltä vielä erityisesti turvapaikanhakijat. Kaikkien näiden ryhmien kohdalla on äärimmäisen tärkeää, että me emme puhu vain ikään kuin yksilötasolla ja yksittäisistä tapauksista vaan me tunnistamme, että kaikkien ryhmien kohdalla eri tavoin on kyse yhteiskunnan rakenteista. Ja se on semmoinen elementti, mikä meidän täytyy lainsäätäjinä erityisesti tunnistaa: millä tavalla me [Puhemies koputtaa] puramme niitä rakenteita, jotka [Puhemies: Aika!] johtavat ilmiöihin ja [Puhemies koputtaa] yksilöiden syrjäytymiseen yhteiskunnasta.

**Toinen varapuhemies Tuula Haatainen:** Tänään joudumme päättämään istunnon noin kello 14. — Jatketaan keskustelua.

**13.52 Johanna Karimäki vihr:** Arvoisa puhemies! Edustajat Mäkisalo-Ropponen ja Toivola käyttivät edellä hyvät puheenvuorot. Todellakin yhdenvertaisuusvaltuutettu nostaa vammaisten oikeuksien toteutumisen kannalta asenneilmapiiriin yhtenä merkittävänä tekijänä. Meidän täytyy itse kunkin, ihan jokaisen, parantaa omia asenteitamme, jotta voimme suhtautua kanssaihmiin tasaveroisemmin. Edustaja Toivola nosti esiin translain uudistamisen tarpeen. Toden totta, olemme kaukana muiden Pohjoismaiden ihmisoikeutta kunnioittavasta translaista, joka ei vaadi esimerkiksi henkilöltä sterilisaatiota, jotta hän voi olla juuri sitä sukupuolta kuin miksi hän itsensä kokee.

Mutta palaan vielä näihin vammaisten oikeuksiin, koska on todella huolestuttavaa, että vaikka meillä on voimassa vammaisten oikeuksia turvaavaa lainsäädäntöä, vammaisten oikeuksia työelämässä turvaavaa lainsäädäntöä ja vammaisten oikeuksien sopimus, niin siitä huolimatta valtuutettu nostaa esiin lukuisia sellaisia syrjintätapauksia työelämässä, liikenteessä, digitaalisessa ympäristössä, missä oikeudet eivät pääse toteutumaan.

Edustaja Mäkisalo-Ropponen puhui hyvin juuri näistä digitaalisista oikeuksista. Tänä päivänä niin moni palvelu siirtyy verkkoon, että on suorastaan perusoikeus, että turvataan myös niille henkilöille, jotka eivät pysty siellä verkossa toimimaan esimerkiksi aistivammojen vuoksi, se, että heille on aina vastaava palvelu järjestettynä toisella tapaa, ja myös pankkien on pystyttävä tarjoamaan pankkipalveluita esimerkiksi näkövammaisille. Yhdenvertaisuusvaltuutettu nostaa esimerkiksi sen, että kun kuntayhtymä toteutti joukkoliikennejärjestelmä uudistuksen, niin silloin otettiin käyttöön sellaiset lipunostolaitteet, joita näkövammaiset henkilöt eivät voineet käyttää. No, tilannehan ratkaistiin sitten sillä tavalla, että näkövammaiset henkilöt saivat luvan matkustaa maksutta joukkoliikenteessä. Mutta on tärkeää, että jo suunnitteluvaiheessa otetaan huomioon esteettömyys ja tehdään sellaista ympäristöä, että kaikkien on hyvä siellä toimia.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu nostaa esiin myös asumispalvelut ja sen, että haavoittuvien ihmisryhmien asumispalveluja, vammaisten henkilöiden elinikäisiä tärkeitä palveluita, ei pidä kilpailuttaa. Ja yhdyin siihen yhdenvertaisuusvaltuutetun vetoomukseen, että tämä kansalaisaloite Ei myytävänä käsiteltäisiin täällä huolellisesti ja erityisesti siitä näkökulmasta, että näitä palveluita [Puhemies koputtaa] ei tarvitse kilpailuttaa.

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2018 vp

**13.55 Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Esteetön rakentaminen ei ole yhtään kalliimpaa kuin mikään muukaan rakentaminen, jos se otetaan huomioon suunnittelun alusta alkaen. Aika usein kuulee, että ei voi tehdä esteetöntä siksi, että se tulee kalliimmaksi, mutta tähän ei pidä suinkaan paikkaansa.

Mutta syy siihen, miksi pyysin vielä puheenvuoron tässä yhteydessä, on se, että haluan muistuttaa mieleen, että teimme edustaja Karimäen kanssa ennen joulua keskustelualoitteen vammaisten oikeuksien toteutumisesta Suomessa ja sen allekirjoitti reilusti yli sata kansanedustajaa. Se keskustelu olisi ollut kyllä tarpeellista käydä täällä eduskunnassa, mutta se nyt ei ole edennyt tänne asti. Sen takia minä nyt toivon, että jos se keskustelualoite ei sitten etene tänne saliin asti, niin voisimme edes tässä yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksen yhteydessä käydä perusteellista, laajaa ja hyvää keskustelua tästä asiasta. Sen takia tämä edustaja Biaudet'n ajatus siitä, että tämä menisi lausunnolle myöskin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, on minusta kannatettava, koska se toisi tähän keskusteluun vielä lisää ponnekkautta ja laajempaa näkökulmaa. Sen takia minusta olisi erittäin perusteltua, että myös sosiaali- ja terveysvaliokunta lausuisi tästä yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta.

**13.57 Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti.

Edustaja Toivola sanoi erittäin viisaasti, että on kysymys paljon asenteista, mutta mielestäni tämä yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus kertoo myös siitä, että nyt tarvitaan myöskin meiltä asennetta muuttaa lainsäädäntöä sillä tavalla, että rakenteet ovat sellaisia, että on mahdollista puuttua esimerkiksi syrjintään.

Esimerkiksi sille, että yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivalta on rajattu työelämän kysymyksissä, ei ole mielestäni mitään järkevää syytä. Myöskin se, että valtuutettu ei voi viedä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan käsiteltäväksi asiaa ilman, että uhri nimetään, on mielestäni kohtuutonta, koska on hyvin useasti niin, että uhri ei halua hirveästi tuoda esille omaa asiaansa tai se tuntuu kiusalliselta. Tämä aliraportointi on hyvin tavallista. Olisi tärkeää, että nämä asiat voitaisiin käsitellä asioina. Kolmanneksi se, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle annettaisiin oikeus määrätä hyvitys syrjinnän uhreille, olisi selvä parannus tähän tilanteeseen. Joten kyllä lainsäädäntöä voi tehdä ja parantaa sen lisäksi tietenkin, että asenteita muokataan.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.